

Vir meus servus tuus mortuus est (Kázání na úterý po 3.neděli postní, Q37)

Jedna žena řekla prorokovi: „Pane můj muž, tvůj sluha, je mrtev. Teď přijdou ti, jimž jsme dlužni, vezmou mé dva syny a zotročí je pro jejich dluhy; nemáme nic než trochu oleje.“ Prorok řekl: „Vypůjč si tedy prázdné nádoby a ulij trochu do každé; [olej] nabude, prodej ho, zaplať dluh a vykup své dva syny. A z toho, co zbude, uživíš sebe i své dva syny.“

Jiskra rozumu je hlavou duše, čili mužem duše a je tolik co jiskrou božské podstaty, božským světlem, oporou a vtištěným obrazem božské přirozenosti.

Čteme o ženě, jež žádala Boha o dar. Prvním darem, který Bůh dává, je jeho Svatý Duch a v něm nám udílí všechny ostatní dary; to je také ona „živá voda“. Komu ji dám, nebude nikdy žíznit. Tato voda je milost a světlo a vyvěrá v duši a odtud uniká a vzpíná se až k věčnosti.

A žena řekla: „Dej mi té vody.“ a na to řekl náš Pán: „Přiveď svého muže.“ A ona řekla: „Pane, žádného nemám.“ A náš Pán řekl: „Máš pravdu, nemáš žádného; mělaš jich ale pět a ten, co ho nyní máš, není tvůj.“ Svatý Augustin říká, proč náš Pán řekl: „Máš pravdu.“ Chce tím říci, že oněch pět mužů je pět smyslů; a ty tě v mládí měly v moci podle své vůle a libosti. A nyní máš ve stáří jednoho, ale ten není tvůj; je jím rozumnost, kterou si se neřídila.

A když ten „muž“ zemře, je zle. Když se duše odlučuje od těla, bolí to; ale když se odloučí od duše Bůh, je to nesmírná bolest. A když dává duše tělu život, dává život také Bůh duši. A když se duše vlévá do všech údů, tak také Bůh vlévá své síly do duše a proniká jí tak, že ona ji dále v dobrotě a lásce přenáší a vylévá na vše, co je v těle a ono si vše uvědomuje. A když to vlévá neustále, to znamená nadčasově, ve věčnosti a v životě, jímž žije vše. Proto řekl náš Pán ženě: „Dám ti živou vodu, a kdo se z ní napije, už nikdy nežízni a žije životem věčným.“

A žena říká: „Pane, můj muž, tvůj sluha, je mrtev.“ Sluha znamená někoho, kdo přijímá něco od svého pána a schraňuje to. Kdyby si to podržel pro sebe, byl by zlodějem. A v tomto smyslu je rozumnost tím sluhou spíše, nežli vůle nebo láska. Vůle a láska se vztahují k Bohu, protože je dobrý, a kdyby dobrý nebyl, nedbaly by na něj. Ale rozumnost proniká do podstaty a nebere ohled na dobrotu, moc, či moudrost, nebo cokoli případkového. Neodvrací se od toho, co se Bohu přičítá, ale bere ho jako samého v sobě; zanáší se do jeho podstaty jako do čirého bytí. a kdyby nebyl moudrý, ani dobrý, ani spravedlivý, přesto by ho přijímala jako čiré bytí.

Rozumnost se přirovnává k nejvyššímu dvorstvu andělů, jež je ve třech chórech: Trůny pojmají Boha v něm samém a Bůh v nich spočívá; Cherubové Boha poznávají a zůstávají v něm; Serafové znamenají oheň a ten se rovná rozumnosti a obsahuje v sobě Boha. A rozumnost pojmá Boha spolu s těmito anděly v jeho odění, v čiré podobě, bez rozlišování.

A žena říká: „Můj muž, tvůj sluha, je mrtev. Přijdou ti, kterým jsme dlužni, a vezmou dva mé syny. Co jsou tito dva synové duše? Svatý Augustin mluví - a s ním i jiný pohanský mistr - o dvou tvářích duše. Jedna je přivrácena k tomuto světu a k tělu a působí v nich umění, ctnost i svatost života. Ta druhá je přivrácena přímo k Bohu a je v ní neustále boží světlo, v němž také působí, jenom o tom neví, protože v něm není doma.

Člověka oživuje jiskřička rozumu, čistě z Boha. To se stává při porodu, tehdy se rodí onen syn. A ten zrod neprobíhá jednou za rok nebo za měsíc, nebo za den, ale spíše pořád, to jest mimo čas v šíři [možností], které neznamenají tu anebo tam, ani přirozenost ani mysl. Proto se hovoří o synu a ne o dceři.

Ale teď promluvíme o těch dovu synech v jiném smyslu, a to ve smyslu rozumu a vůle. Chápání vychází ponejprv z rozumu a vůle potom vychází z nich obou. Ale o tom nic více!

Ale ještě v jiném smyslu promluvíme o těch dovu synech rozumu. Jedním je možnost, druhým skutečnost. A jistý pohanský učenec říká, že duše má takovou potenciální sílu, že může produhovnit vše. V moci svého účinku se tedy rovná Otcí a vše obnovuje v podstatě bytí. A Bůh do ní hodlal otisknout přirozenost všeho tvorstva, proto nebyla [dříve] před světem. Bůh produhovnil svět v každém andělu, dříve než byl svět sám učiněn.

Andělské chápání je dvojí. Jedno je jako jitřenka a druhé jako večernice. Jitřenkou je to, jímž vše nazírají v Bohu a večernicí to jak nazírají vše v jeho přirozeném světle. Ale kdyby [anděl] celý přešel až do věci, stal by se nocí. On však v ní setrvává, a proto se nazývá večernicí. Říkáme, že se andělé radují, když člověk koná dobré skutky. A mistři se ptají, zdali se také andělé rmoutí, když činí člověk špatně. A my říkáme, že ne! Oni totiž nahlížejí boží spravedlnost a vše pojmají v Bohu, jako by byli sami v Něm. Proto se nemohou z ničeho rmoutit.

A rozumnost je jako ona potenciální síla přirozeného světla u anděla, tedy jeho světlo jako večernice. Účinnou silou pak pozvedá vše k Bohu a tak se vše ocitá v jitřní záři.

A žena říká: Teď přijdou ti, jímž jsme dlužní, a odvedou mé dva syny do služby. A prorok praví: Vypůjč si něco od sousedů. A ti sousedi jsou všichni tovrové a také pět smyslů i veškeré duševní síly - duše má v sobě mnohé síly, jež působí zcela vskrytu - a andělé. Od všech těhle „sousedů“ si máš něco půjčit.

Abychom si takto „marnotratně“ půjčovali a aby to vše bylo naplněno božskou moudrostí, abychom tím mohli splatit své dluhy a na věky žít z toho, co zbude, nám pomoz Bůh. Amen.